STRUČNI SKUP HRVATSKOG ČITATELJSKOG DRUŠTVA

Zagreb, 27. travnja 2012.

Kratki pregled rezultata Istraživanja čitateljskih navika i informacijskih potreba građana Hrvatske

red. prof. Srećko Jelušić

sjelusic@unizd.hr

Mate Juric

mjuric@unizd.hr

Projekt: *Čitateljske navike i informacijske potrebe građana Hrvatske*

- Znanstveni projekt Sveučilišta u Zadru (2007.–2012.)
- Nastavlja se na prethodni projekt (Filozofski fakultet Osijek, 2002.–2005.); terensko istraživanje obiteljske pismenosti
- Vodi znanstvena institucija, a sudjeluju i stručnjaci iz prakse

- Voditelj projekta: red.prof. Srećko Jelušić
- Suradnici na projektu:

  izv. prof. dr. sc. Ivanka Stričević
  mr. sc. Martina Dragija Ivanović
  dr. sc. Sanjica Faletar Tanacković
  dr.sc. Ivana Martinović
  mr. sc. Dijana Sabolović-Krajina
  mr. sc. Ljiljana Sabljak
  Mate Juric

Projekt: *Čitateljske navike i informacijske potrebe građana Hrvatske*

- Ciljevi – utvrditi:
  - čitateljske navike i informacijske potrebe djece, mladih i odraslih u Hrvatskoj; utjecaj obiteljskog i socio-ekonomskog statusa na razvoj čitateljskih navika
  - probleme u nakladničkoj mreži
  - odnos medija prema temama vezanim uz knjigu, čitanje i pismenost,
  - koliko i što knjižnice rade u području promicanja čitanja i razvoja pismenosti

Metoda i uzorci

- Roditelji predškolske djece
  - Anketa – stavovi i ponašanja vezano uz obiteljsku i ranu pismenost (čitanje djeci, kulturu čitanja u obitelji)
  - 48 dječjih vrtića, 1858 roditelja
- Djeca osnovnoškolske dobi – 7. i 8. razred
  - Anketa – stavovi i navike vezano uz čitanje, korištenje dječje i školske knjižnice
  - 19 škola, 2471 učenik
- Odrasli korisnici narodnih knjižnica
  - Anketa (interes, stavovi, ponašanja): 2886 odraslih korisnika

- Nakladnici
  - Intervju – mišljenje o položaju knjige u suvremenom hrvatskom društvu i identifikacija najvažnijih problema u lancu knjiga–čitatelj
  - Od 22 odabrana najznačajnija nakladnika odazvalo se 2
- Mediji
  - Analiza sadržaja vodećih nacionalnih medija (2 lista, radio i TV) tijekom mjesec dana
- Narodne knjižnice
  - Online anketa – najuspješniji programi poticanja i promicanja čitanja i pismenosti tijekom protekle dvije godine – primjeri dobre prakse
  - Odgovorilo 59 knjižnica (od 167 samostalnih knjižnica, 208 uključujući one u sastavu i mobilne)

Iz rezultata istraživanja korisnika...

Djeca koja su u ranijoj dobi upisana u knjižnicu:

- posuđuju više knjiga/slikovnica ,
- češće razgledavaju slikovnice,
- roditelji im češće čitaju i pričaju

Značaj koji roditelji pridaju ranom poticanju čitanja povezan je s:

- posjedovanjem vlastite, kućne biblioteke
- roditeljskim navikama čitanja knjiga, ali ne i dnevnoga tiska

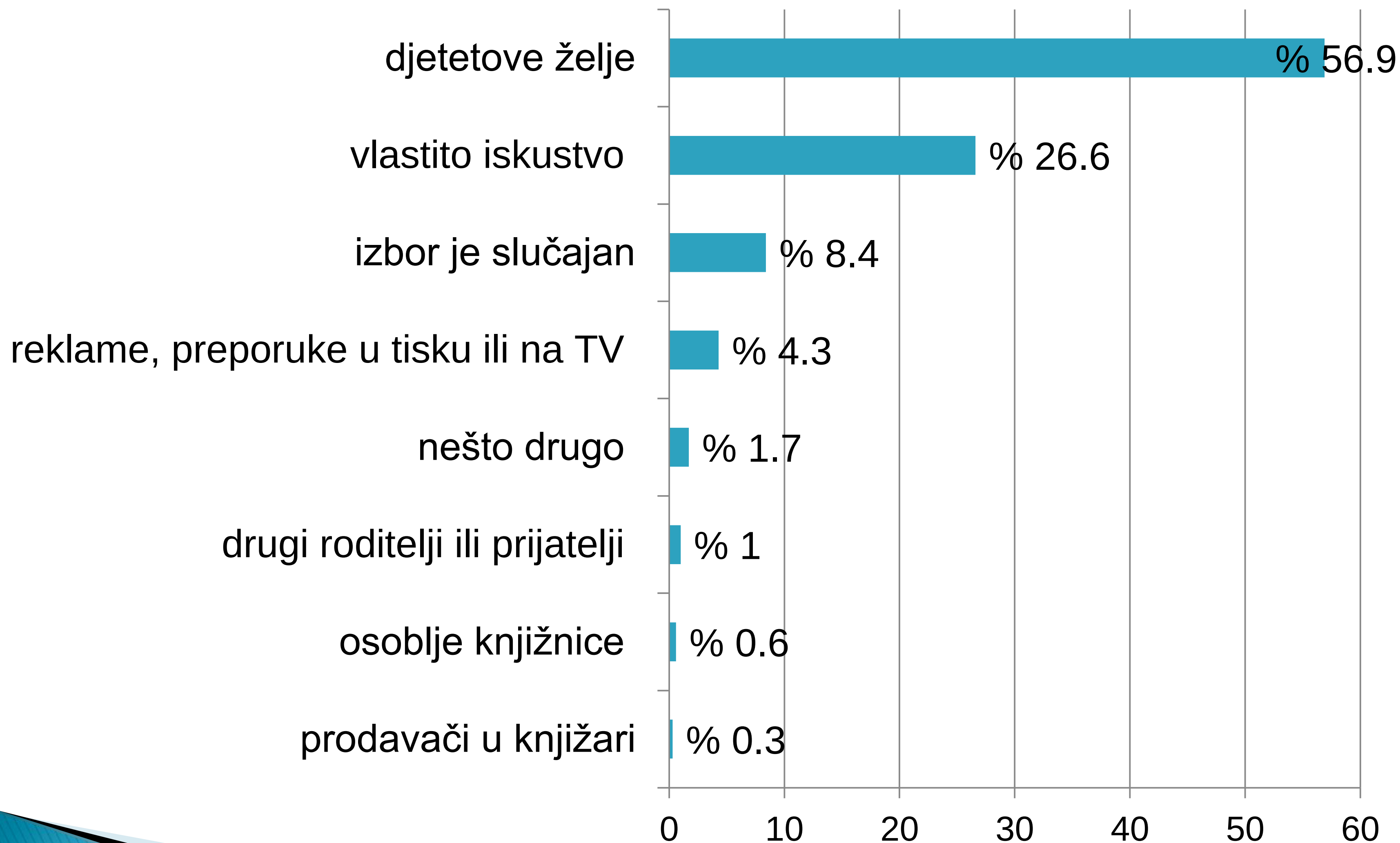
U obiteljima nižeg socio-ekonomskog statusa djeca

- više gledaju televiziju
- manje čitaju i razgledavaju slikovnice

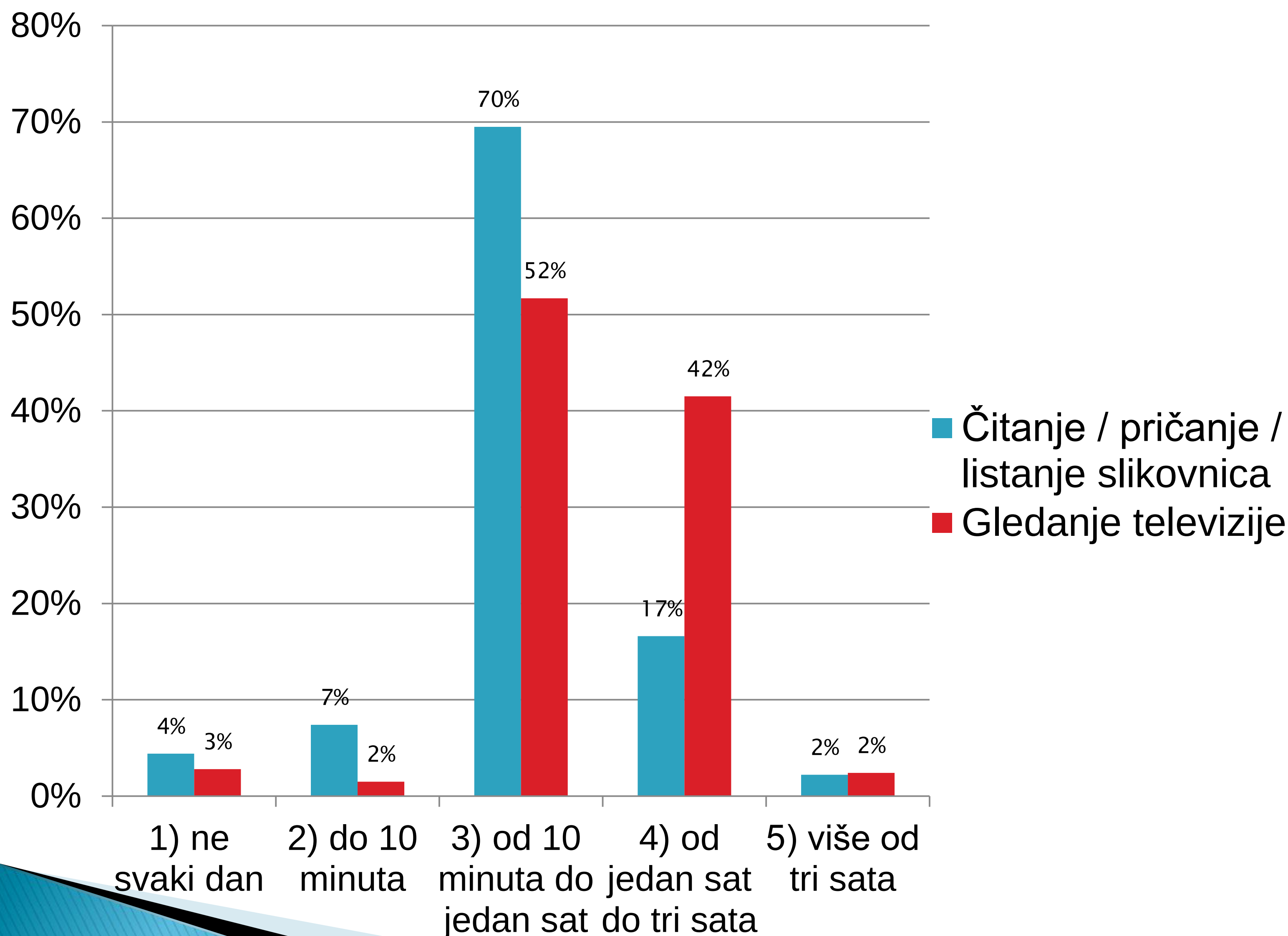
Razlozi zbog kojih 63% roditelja nisu upisali dijete u knjižnicu

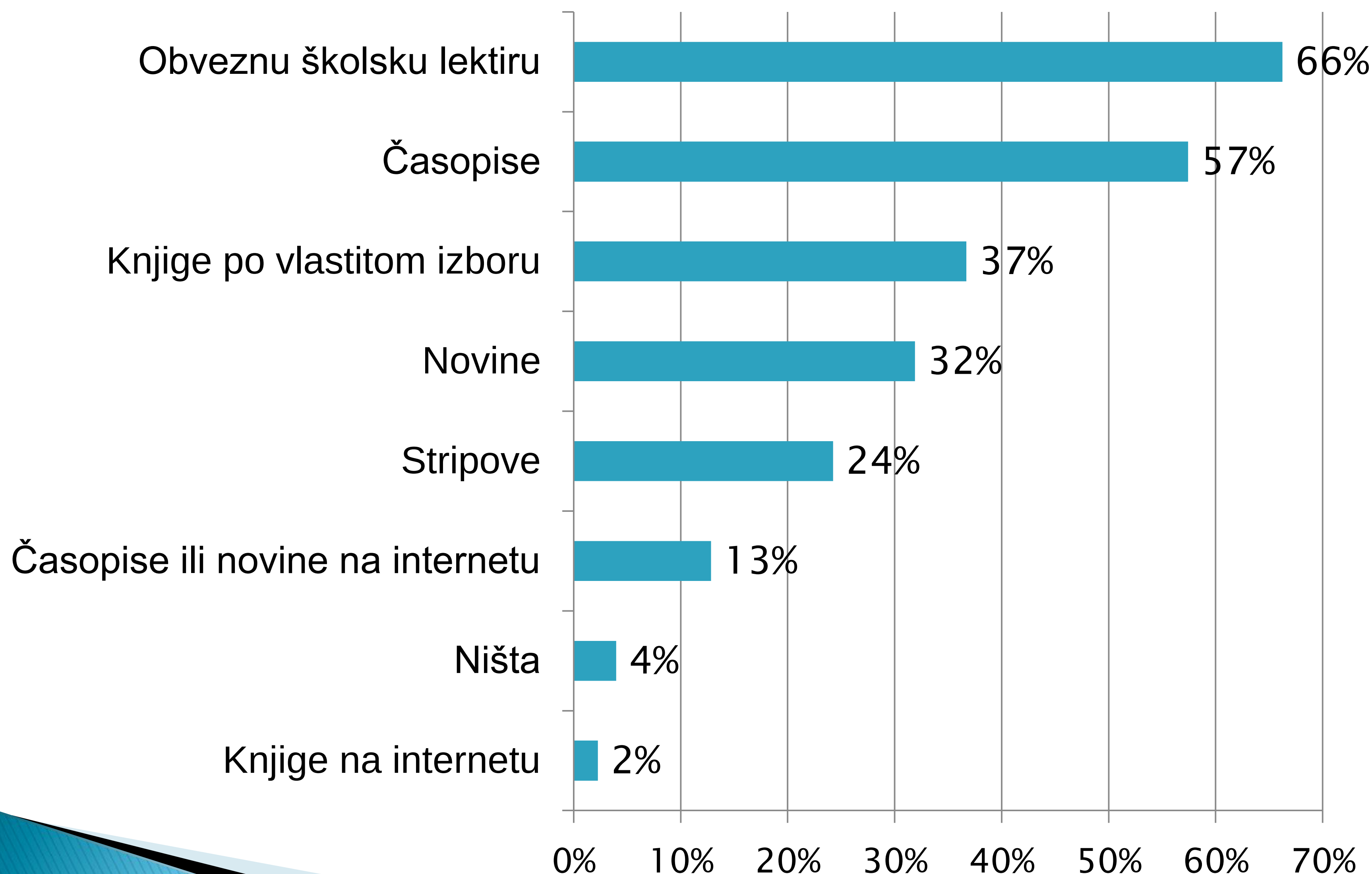
- Tko ili što <u>najviše</u> utječe na izbor slikovnice ili knjige koju roditelji čitaju djetetu?

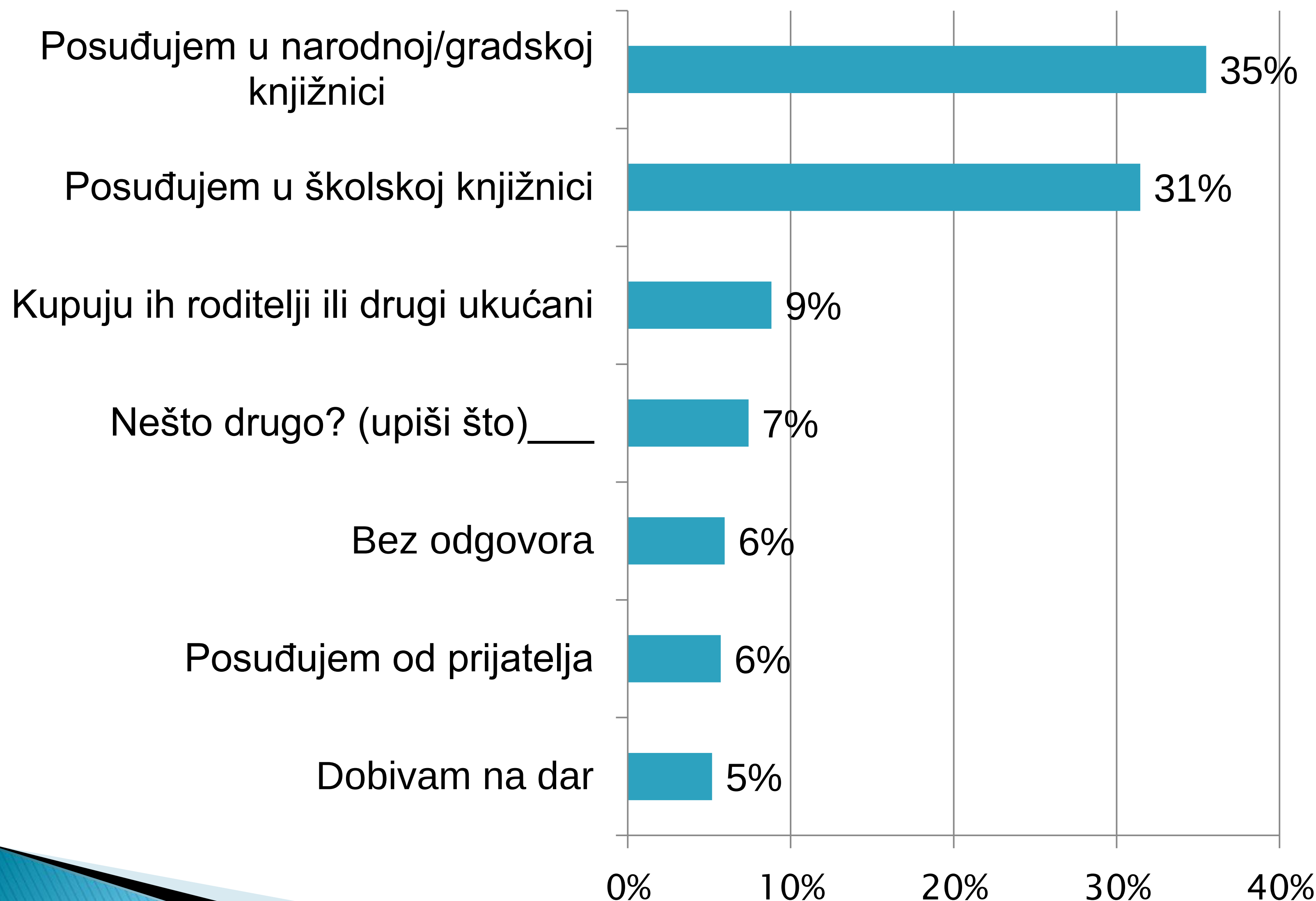
- **Vrijeme koje dijete dnevno provede u gledanju televizije i ono koje provede u pričanju–čitanju–listanju slikovnica**

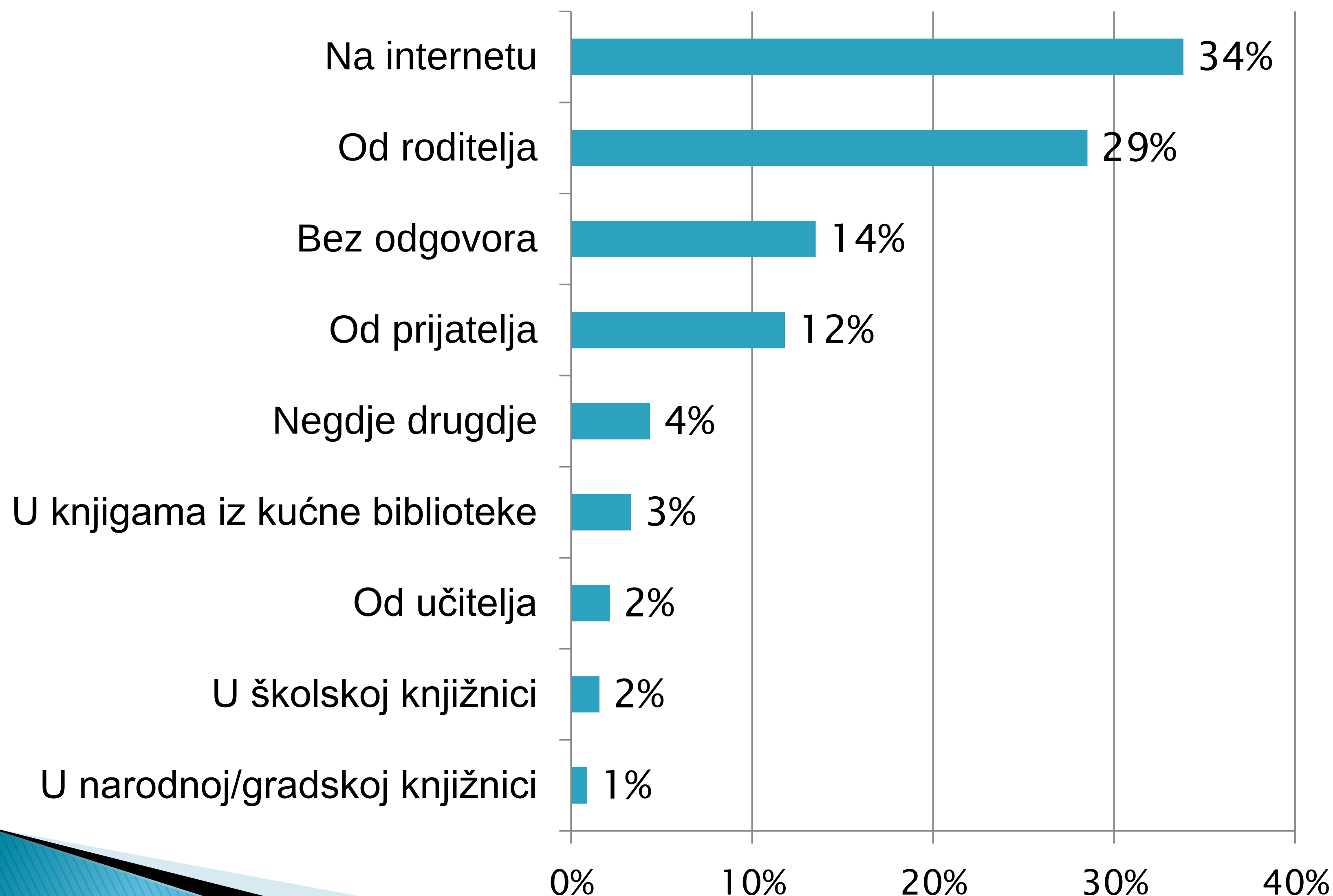
- **Što osim školskih udžbenika čitaju učenici 7. i 8. razreda** *(dopuštena su najviše tri odgovora)*

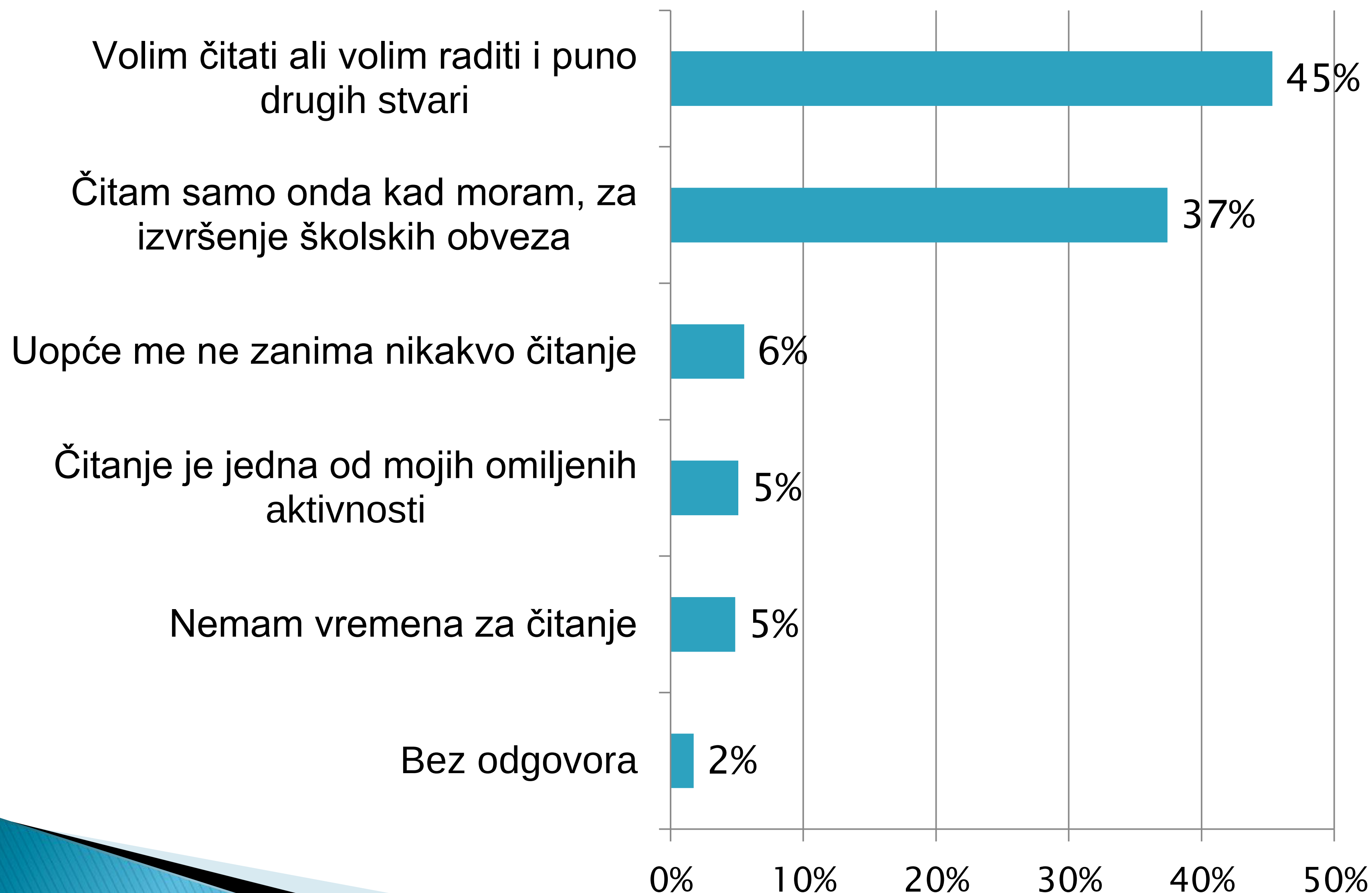
Najčešći načini nabavljanja knjiga za dobrovoljno čitanje učenika 7. i 8. razreda

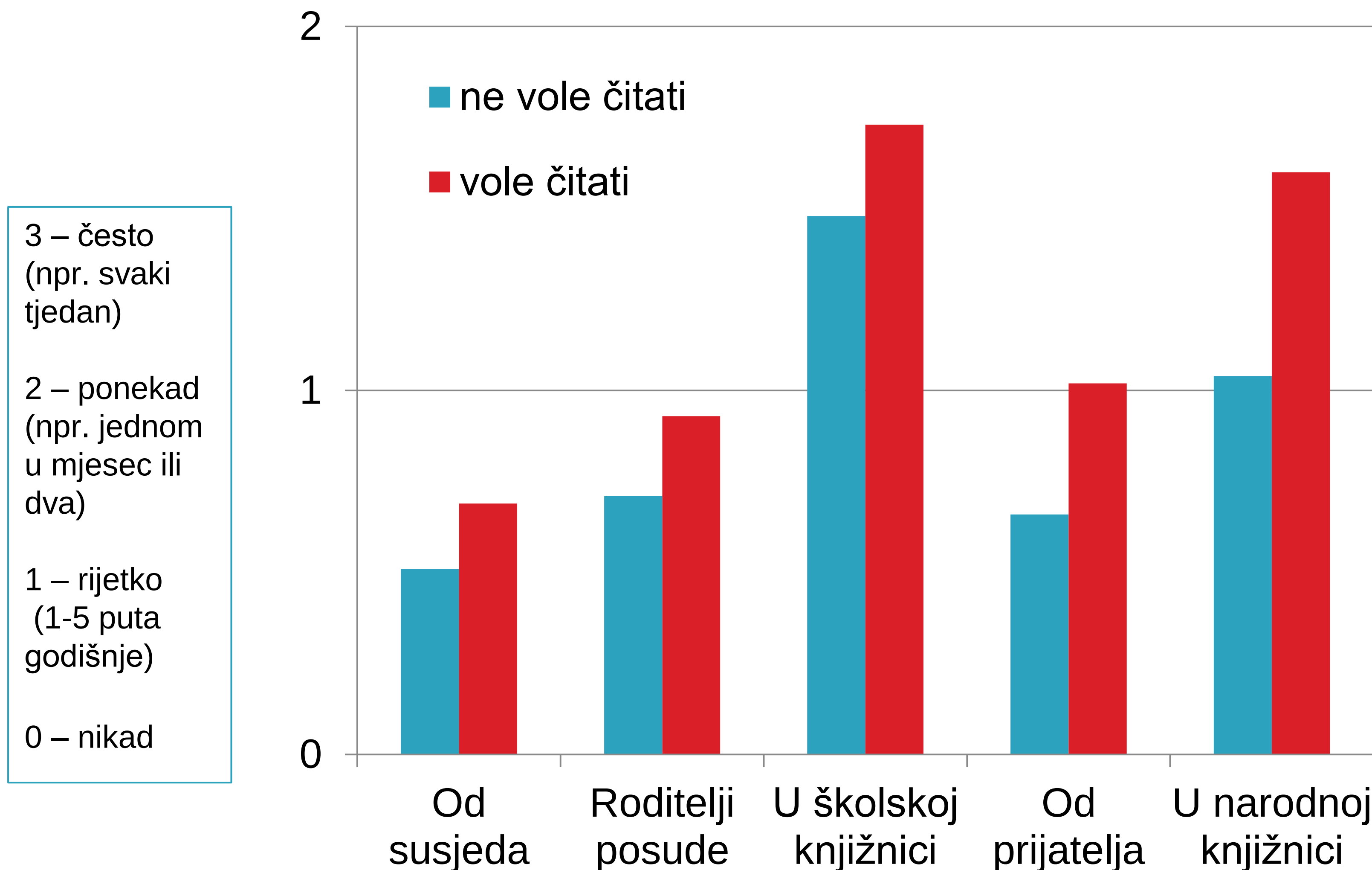
Od koga i gdje učenici traže odgovore i pomoć za pisanje domaćih zadaća i za druge školske obeze

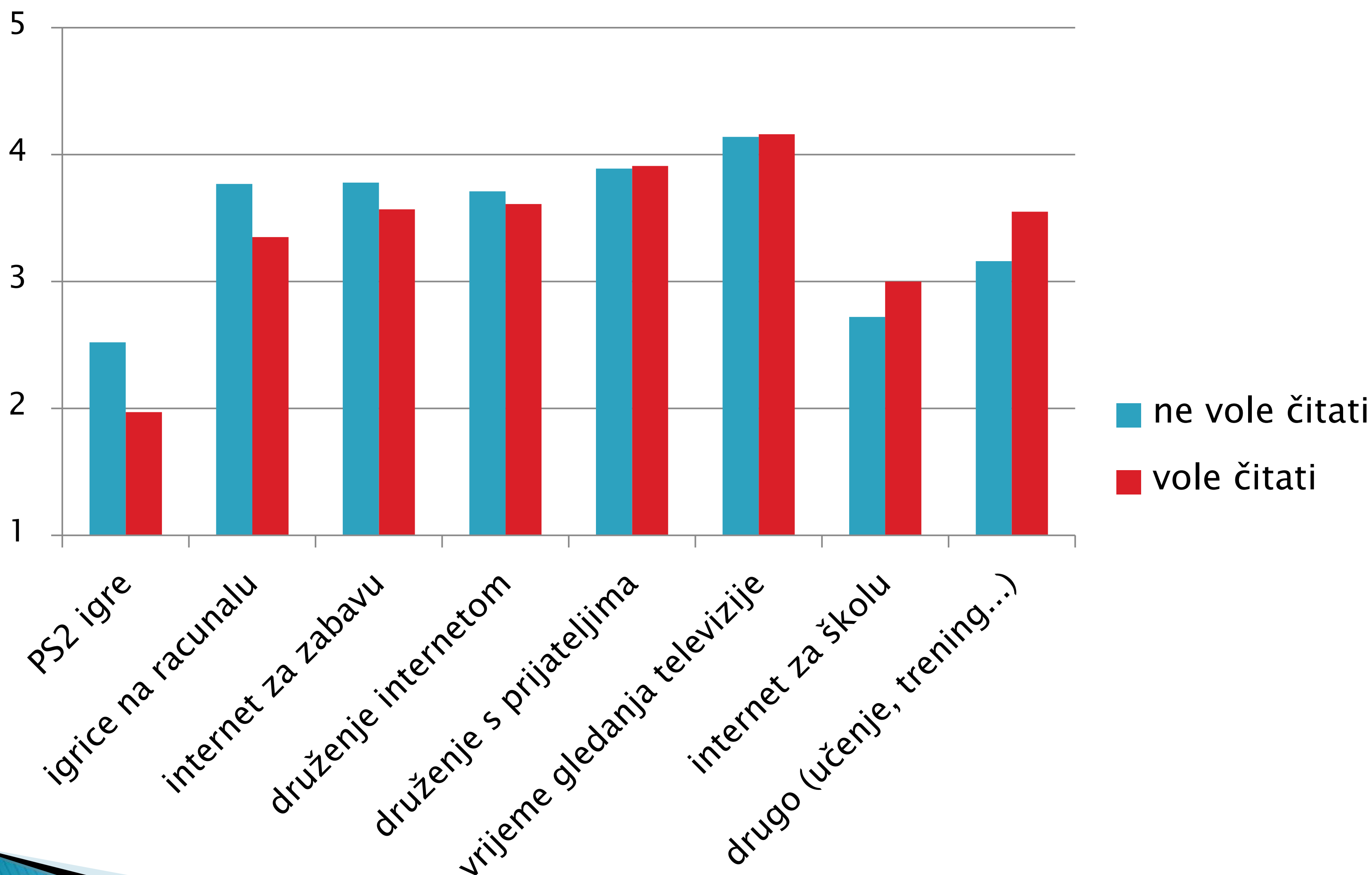
Stavovi učenika 7. i 8. razreda o dobrovoljnom čitanju, iz zabave i užitka

- **Učestalost pojedinih načina posuđivanja knjiga s obzirom na odnos prema čitanju**

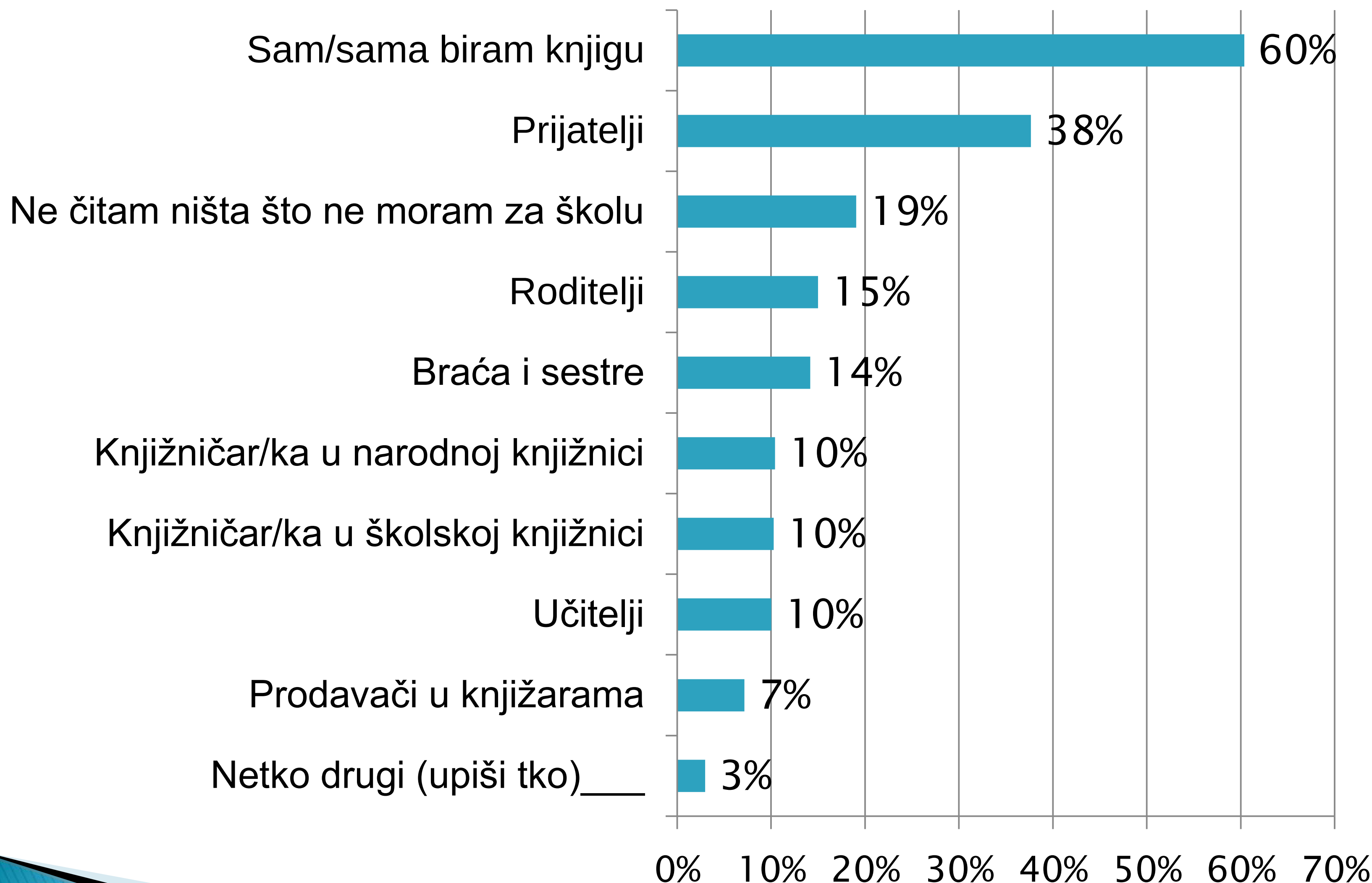

Aktivnosti u slobodno vrijeme kod učenika koji vole i koji ne vole čitati

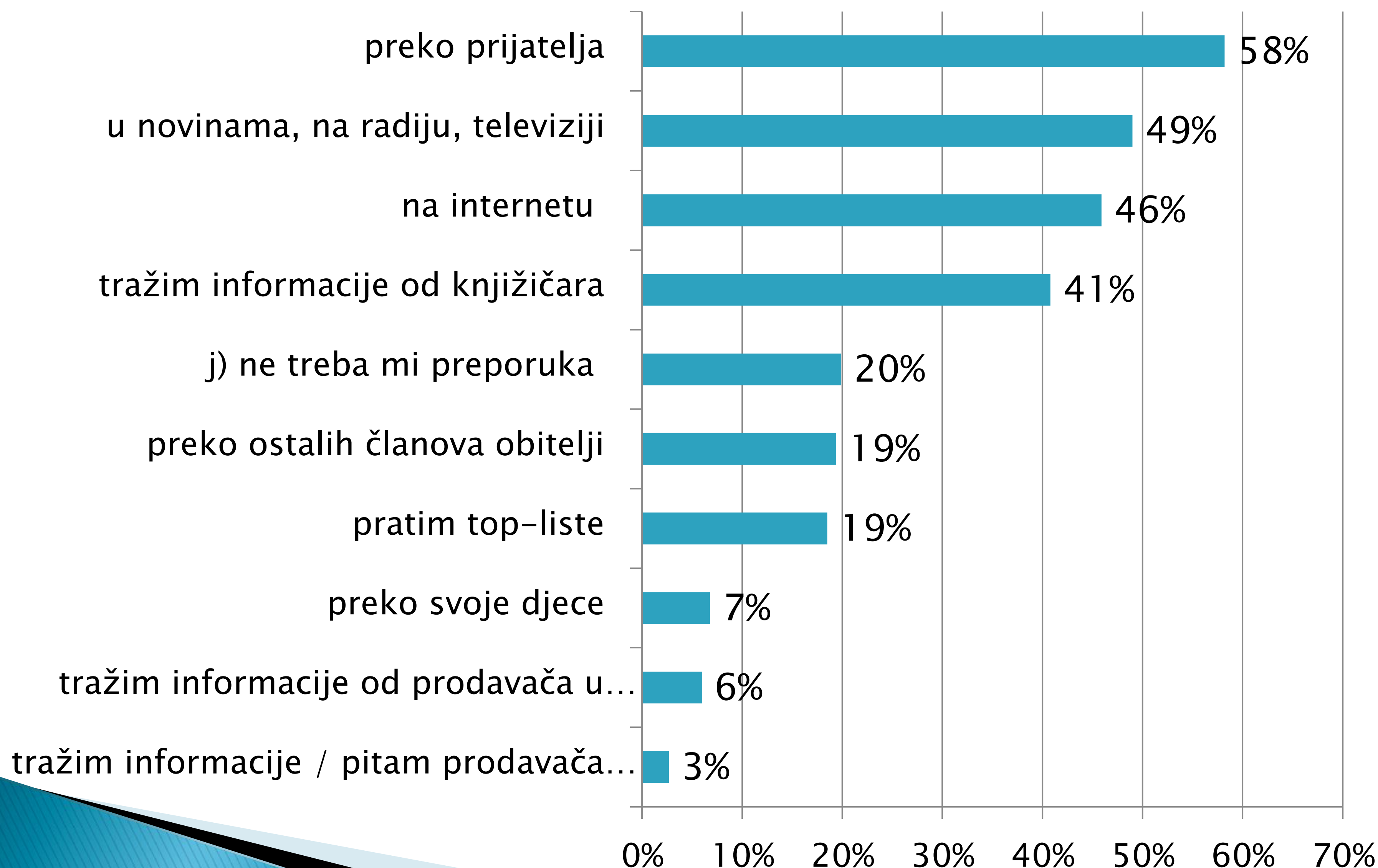

Nema razlika u druženjima i gledanju televizije

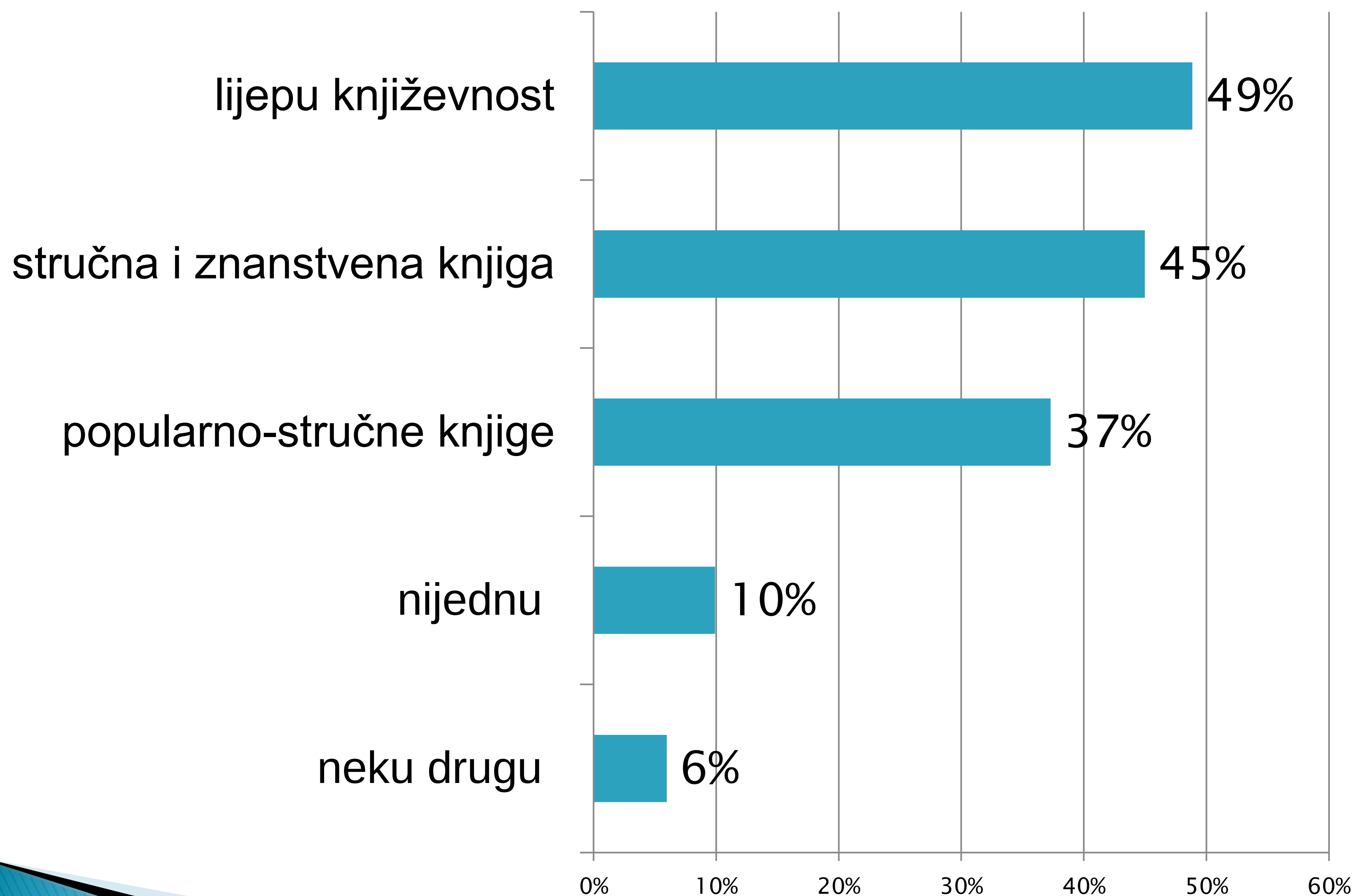
Osobe koje pomažu učenicima u izboru knjiga za dobrovoljno čitanje

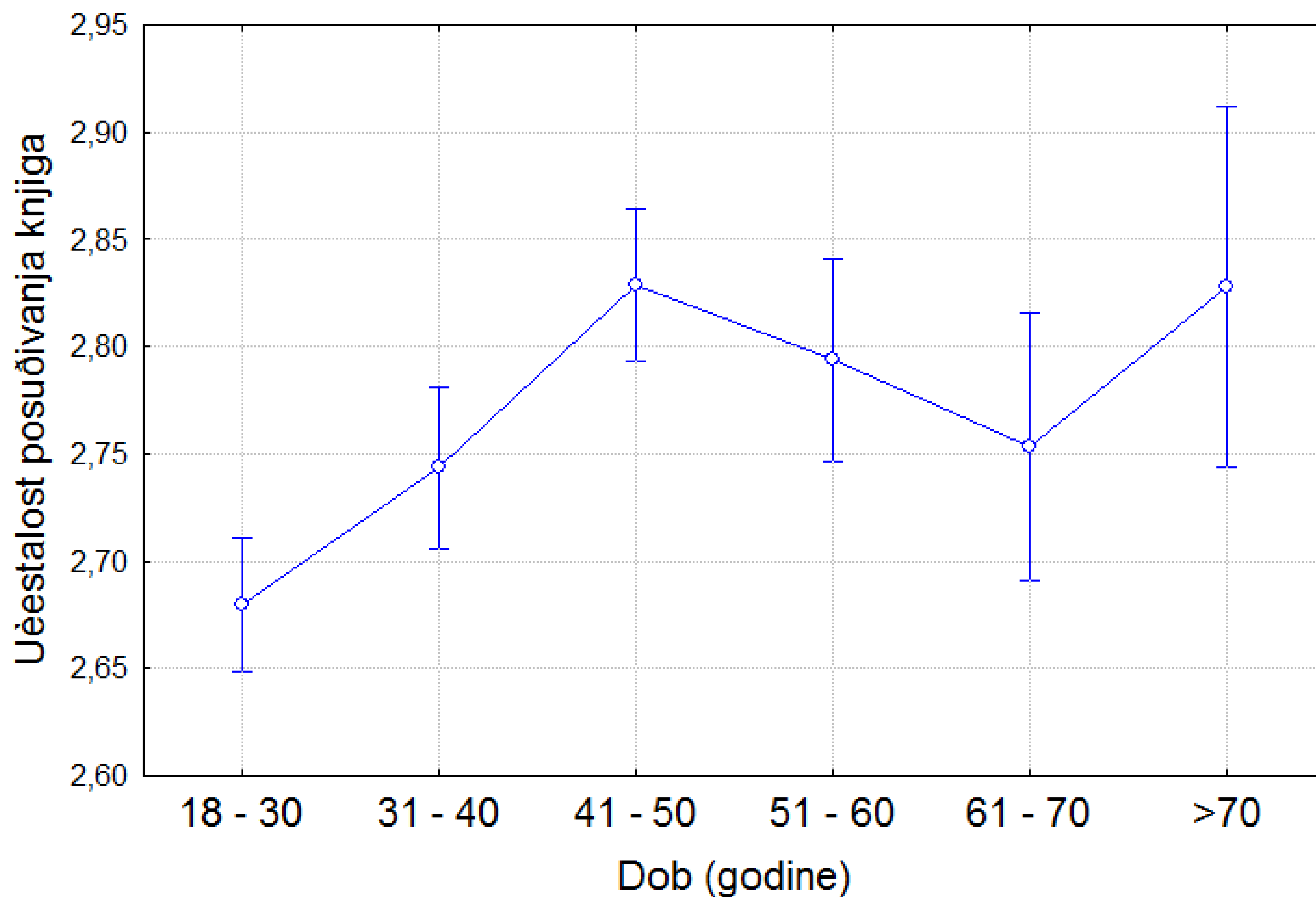
Kako odrasli korisnici knjižnica dolaze do preporuke što čitati u slobodno vrijeme?

Vrste knjiga koje kupuju korisnici knjižnica

Učestalost posuđivanja knjiga s obzirom na dob

- Korisnici u dobi od 41 do 60 godina čitaju više od korisnika dobi 18-30 godina

- Knjige češće posuđuju korisnici knjižnica koji
  - češće posjećuju predstavljanja knjiga, tribine i radionice
  - češće posuđuju CD-e i DVD-e
  - su obrazovaniji

Narodne knjižnice

- Najčešći programi popularizacije knjige i čitanja
  - predstavljanje knjiga i autora i izložbe
- Najčešći oblici pomoći korisnicima u razlikovanju kvalitetnih čitateljskih materijala od nekvalitetnih
  - Usmene preporuke knjižničara – 78,46 %
  - Posebne police s građom koja se preporučuje – 69,23 %

Narodne knjižnice – *nastavak*

- Najuspješniji programi/projekti u posljednje dvije godine (ukupno 182)
  - Popularizacija čitanja: 128
    - 35 od 128 nije u izravnoj vezi s poticanjem čitanja
    - pretežno rijetki, povremeni, prigodni, periodični, jednokratni, po potrebi i sl. (113), rijetko na dnevnoj i/ili tjednoj bazi (23)
  - Poticanje osnovne pismenosti: 17
    - 49 (od 59) knjižnica nema takvih programa
    - Od 17 programa samo 2 su izravno vezana uz razvoj osnovne pismenosti
  - Poticanje informacijske pismenosti: 37
    - 40 (od 59) knjižnica nema takve programe
    - Većina programa usmjerena na jedan element informacijske pismenosti – knjižničnu pismenost ili informatičku ili samo internetsku

ZAKLJUČAK

- Potrebno je:
  - informirati i educirati roditelje o važnosti čitanja djeci rane dobi
  - pojačati programe popularizacije čitanja među osnovnoškolskom djecom u narodnim knjižnicama – važnost čitanja iz užitka
  - uvažiti preferencije odraslih korisnika; kontinuirano provoditi programe popularizacije čitanja, predstavljanja knjiga, tribine i radionice
  - ispitati informacijske potrebe ne-korisnika narodnih knjižnica

HRČAK

ISSN 1331-8454

Glasilo
Hrvatskoga
čitateljskog
društva

46-47
prosinac 2012.

46-47

HČD >> Hrvatsko čitateljsko društvo CroRA >> Croatian Reading Association

13. godišnja / izborna skupština Hrvatskog čitateljskog društva

Hrvatsko čitateljsko društvo održalo je 27. travnja 2012. godine svoju 13. godišnju / izbornu skupštinu u knjižnici Centra za ljudska prava u Zagrebu. U sklopu radnog dijela Skupštine aktualna predsjednica Vlasta Stubičar iznijela je Izvješće o radu Hrvatskog čitateljskog društva za razdoblje od 2010. do 2012. godine, a dopredsjednica Drahomira Gavranović podnijela je izvještaj o sudjelovanju na 55. konferenciji Međunarodne čitateljske udruge (IRA) koja je održana 2010. godine u Chicagu. Nakon toga, dopredsjednica Ana Sudarević predstavila je e-bilten https://hcdbilten.wordpress.com/ koji je pokrenut 8. rujna 2011. godine povodom Međunarodnog dana pismenosti. Ivana Faletar upoznala je prisutne sa zaključcima sastanka IDEC-a i FELA-e koji je održan u Beču od 20. do 22. siječnja 2012. godine, a na kojem je predstavljala HČD. U nastavku radnog dijela Skupštine podneseno je financijsko izvješće za 2010. i 2011. godinu.

Slijedio je izbor novog Predsjedništva, Upravnog odbora i Nadzornog odbora. Za novu predsjednicu HČD-a izabrana je Drahomira Gavranović (Filozofski fakultet u Zadru). Za prvu dopredsjednicu izabrana je Frida Bišćan (Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačič", Karlovac), a za drugu dopredsjednicu Alka Stropnik (Knjižnice grada Zagreba – Knjižnica Medveščak, Zagreb). Nova je tajnica Ivana Faletar (Knjižnica Ureda pučkog pravobranitelja, Zagreb), a blagajnica Marijana Špoljarić (Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek). U Nadzorni odbor izabrane su Marija Ivanović, Vinka Jelić i Loris Bučević-Sanvincenti. Predstavnica podupirućih članova Upravnog odbora je Ankica Janković, a predstavnik počasnih članova Danko Plevnik. Radni dio Skupštine završio je predstavljanjem Programa rada za razdoblje od 2012. do 2014. godine koji je iznijela nova predsjednica Drahomira Gavranović. Planovi i ciljevi HČD-a za naredne dvije godine jesu: pojačati aktivnost ogranaka, nastaviti s obilježavanjem Međunarodnog dana pismenosti, izdavati časopis Hrčak, intenzivirati promociju HČD-a među različitim skupinama potencijalnih članova te povećati broj članova.

Na stručnom dijelu Skupštine Mate Juric održao je izlaganje pod nazivom *Kratki pregled rezultata Istraživanja čitateljskih navika i informacijskih potreba građana Hrvatske.*

Darko Lacović
dlacovic@ffos.hr

Istraživanja čitateljskih navika i informacijskih potreba građana Hrvatske: kratki pregled rezultata

Mate Juric

Na stručnom skupu Hrvatskog čitateljskog društva održanom 27. travnja 2012. godine prezentiran je dio rezultata projekta *Istraživanje čitateljskih navika i informacijskih potreba građana Hrvatske*. Projekt je započet 2007. godine na Sveučilištu u Zadru u suradnji sa stručnjacima iz prakse. Ciljevi su bili utvrditi čitateljske navike i informacijske potrebe djece, mladih i odraslih u Hrvatskoj, utjecaj obiteljskog i socioekonomskog statusa na razvoj čitateljskih navika, probleme u nakladničkoj mreži, odnos medija prema temama vezanim uz knjigu, čitanje i pismenost te što knjižnice rade i u kojoj mjeri na području promicanja čitanja i razvoja pismenosti.

Anketnim upitnikom za roditelje ispitivali su se stavovi prema čitanju djeci predškolske dobi, čitateljske aktivnosti u obitelji i socioekonomski status. Učenici sedmih i osmih razreda osnovnih škola anketno su ispitani o čitateljskim navikama i interesima, aktivnostima u slobodno vrijeme i tome kako se služe ili žele služiti knjižnicom. Trećim upitnikom ispitani su interesi i navike odraslih korisnika knjižnica u području korištenja usluga knjižnice i čitanja općenito.

Ravnatelji ili voditelji narodnih knjižnica ispunili su upitnik o projektima i programima koje za svoje korisnike provode u području popularizacije čitanja, razvoja pismenosti i posebice razvoja informacijske pismenosti. Također su provedeni intervjui s nakladnicima te analiza sadržaja tiskanih i elektroničkih medija vezanih uz produkciju čitateljskih materijala i promociju čitanja.

Anketne upitnike ispunilo je 1858 roditelja djece predškolske dobi, 2471 učenik sedmih i osmih razreda osnovne škole, 2886 odraslih korisnika knjižnica i 59 predstavnika knjižnica. Na intervjue su se odazvala tek 2 nakladnika. Analizom sadržaja vodećih nacionalnih medija obuhvaćena su 2 lista, radio i televizija tijekom mjesec dana.

Dio rezultata istraživanja

Značaj koji roditelji pridaju ranom poticanju čitanja povezan je s posjedovanjem vlastite kućne biblioteke i roditeljskim navikama čitanja knjiga, ali ne i dnevnoga tiska. Djeca koja su u ranijoj dobi upisana u knjižnicu posuđuju više knjiga/slikovnica, češće razgledavaju slikovnice, a roditelji im češće čitaju i pričaju. Međutim čak 63% roditelja nije upisalo dijete u knjižnicu. Kao razloge njih 37% navodi mišljenje da je dijete još premalo za knjižnicu, 24% roditelja nema naviku odlaska u knjižnicu, 9% nema knjižnicu u blizini svog prebivališta, a ostali navode razne druge razloge zbog kojih nisu upisali dijete u knjižnicu. Na izbor slikovnice ili knjige koju roditelji čitaju djetetu najviše utječu djetetove želje (57% roditelja), dok 27% roditelja navodi kako njihovo vlastito iskustvo najviše utječe na izbor slikovnice. Zanemariv broj roditelja kao najveći utjecaj navodi savjet knjižničara.

Većina roditelja (70%) navodi da im dijete u pričanju/čitanju/listanju slikovnica provede od 10 minuta do jednog sata, manje od 10 minuta u navedenim aktivnostima provodi 13% djece, a više od jednog sata 19% djece. S druge strane, od 10 minuta do jednog sata dnevno u gledanju televizije provede 52% djece, manje od 10 minuta 5% djece, a više od jednog sata dnevno televiziju gleda čak 44% djece. U obiteljima nižeg socioekonomskog statusa djeca više gledaju televiziju, a manje čitaju i razgledavaju slikovnice.

Na pitanju postavljenom učenicima sedmih i osmih razreda o tome što čitaju osim školskih udžbenika, među odgovorima se ističu obvezna lektira (66%) i časopisi (57%). Među tri dopuštena odgovora 37% učenika uvrstilo je i knjige po vlastitom izboru. Učenici knjige za dobrovoljno čitanje najčešće posuđuju u narodnoj/gradskoj knjižnici (35%) te u školskoj knjižnici (31%). Većina učenika (60%) sama bira knjige za dobrovoljno čitanje, 38% učenika tvrdi da im prijatelji pomažu u izboru, a 19% učenika ne čita ništa što ne mora čitati za školu. Odgovore i pomoć u pisanju domaćih zadaća i izvršavanju drugih školskih obveza učenici traže na internetu (34%), od roditelja (29%) i prijatelja (12%). Zanemariv postotak učenika traži odgovore u knjigama u kućnoj biblioteci i knjižnici. Na osnovi stavova o dobrovoljnom čitanju, iz zabave i užitka, učenici se mogu podijeliti u dvije približno podjednake grupe: jednu koja voli čitati i jednu koja ne voli čitati. Učenici koji vole čitati znatno češće posuđuju knjige u narodnoj knjižnici i od prijatelja. Dvije grupe podjednako gledaju televiziju i druže se. Učenici koji ne vole čitati više igraju računalne igre i koriste se internetom za zabavu. Obje grupe manje se koriste internetom za školu, ali učenici koji ne vole čitati još se manje koriste njime u tu svrhu. S druge strane, učenici koji vole čitati češće provode razne druge aktivnosti u slobodno vrijeme, npr. idu na trening, uče i slično.

Odrasli korisnici knjižnica do preporuke što čitati u slobodno vrijeme dolaze preko prijatelja (58%), zatim preko preporuka u novinama, na radiju i televiziji (49%) te na internetu (46%), a informacije od knjižničara traži 41% odraslih korisnika knjižnica. Najviše kupuju lijepu književnost (49%), zatim stručne i znanstvene knjige (45%) i popularno-stručne knjige (37%). Korisnici u dobi od 41 do 50 i od 51 do 60 godina češće posuđuju knjige u odnosu na korisnike u dobi od 18 do 30 godina. Također, knjige češće posuđuju korisnici knjižnica koji češće posjećuju predstavljanja knjiga, tribine i radionice i koji češće posuđuju CD-e i DVD-e, kao i korisnici knjižnica koji su obrazovaniji.

Rezultati anketnog upitnika o projektima i programima koje provode narodne knjižnice pokazuju da su najčešći načini popularizacije knjige i čitanja predstavljanja knjiga i autora te izložbe. Najčešći su oblici pomoći korisnicima u razlikovanju kvalitetnih čitateljskih materijala od nekvalitetnih usmene preporuke knjižničara (78%) i posebne police s građom koja se preporučuje (69%). U razdoblju od dvije godine najuspješniji su programi/projekti popularizacija čitanja (128), zatim poticanje osnovne pismenosti (17) i poticanje informacijske pismenosti (37). Međutim 40 od 59 knjižnica nema programe poticanja informacijske pismenosti, 49 od 59 knjižnica nema programe za poticanje osnovne pismenosti, a programi popularizacije čitanja rijetko se održavaju na dnevnoj i/ili tjednoj bazi.

Zaključci su istraživanja sljedeći: potrebno je informirati i educirati roditelje o važnosti čitanja djeci rane dobi, pojačati programe popularizacije čitanja među osnovnoškolskom djecom u narodnim knjižnicama uz naglasak na važnosti čitanja iz užitka, uvažiti preferencije odraslih korisnika, kontinuirano provoditi programe popularizacije čitanja i predstavljanja knjiga, tribine i radionice te ispitati informacijske potrebe nekorisnika narodnih knjižnica.

Provodi se završna sinteza podataka i priprema se za objavu cjelovita studija o čitateljskim navikama i informacijskim potrebama građana Hrvatske. U istraživačkom smislu, logičan slijed nastavka rada na projektu ide u smjeru dubinskih istraživanja pojedinih područja koja su prepoznata kao kritična: nakladnička mreža, posebne korisničke skupine u knjižnici i djeca osnovnoškolske dobi.

